

**ВИКОРИСТАННЯ КОМПЕТЕНТНІСНОГО ПІДХОДУ
У НАВЧАННІ УЧНІВ ГРАФІЧНОГО ДИЗАЙНУ
В ПОЗАШКІЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ**

Анотація. У статті розглядається компетентнісний підхід у навчанні учнів графічного дизайну в позашкільних закладах освіти. З'ясовано сутність поняття «компетентність», особливості компетентнісного підходу в позашкільних закладах освіти. Проаналізовано основні види компетентностей, які необхідно враховувати під час навчання учнів графічного дизайну.

Ключові слова: компетентність, компетентнісний підхід, графічний дизайн, позашкільні заклади освіти.

Аннотация. В статье рассматривается компетентностный подход в обучении учащихся графическому дизайну во внешкольных учебных заведениях. Выяснено сущность понятия «компетентность», особенности компетентностного подхода во внешкольных учебных заведениях. Проанализированы основные виды компетенций, которые необходимо учитывать при обучении учащихся графического дизайна.

Ключевые слова: компетентность, компетентностный подход, графический дизайн, внешкольные учебные заведения.

Annotation. The article considers the competence approach in teaching students of graphic design in extracurricular educational institutions. The essence of the concept of "competence", features the competency approach in extracurricular educational institutions. Analyzed the main types of competencies that must be considered when teaching students of graphic design.

Keywords: competence, competence approach, graphic design, after-school educational institutions.

Постановка проблеми. «Позашкільна освіта є складовою системи безперервної освіти ... і спрямована на розвиток здібностей та обдарувань вихованців, учнів і слухачів, задоволення їх інтересів, духовних запитів і потреб у професійному визначенні» [2, с. 229].

Як зазначає О. В. Биковська, актуальність застосування компетентнісного підходу в освіті, зокрема позашкільній, визначається необхідністю формування компетентностей особистості, її сучасного світогляду, розвитку творчих здібностей, навичок самостійного наукового пізнання, самоосвіти і самореалізації [1, с. 158].

У сучасних позашкільних закладах освіти існують проблеми, які пов'язані із навчанням учнів графічного дизайну. Чинна практика опанування учнями основ графічного дизайну відчуває певні труднощі, пов'язані з упровадженням ефективних методів, форм і засобів навчання, які б дозволяли цілеспрямовано вирішувати складні завдання навчально-виховного процесу в позашкільних закладах.

У зв'язку з цим актуальним стає питання науково-теоретичного обґрунтування компетентнісного підходу у навчанні учнів графічного дизайну.

Аналіз досліджень і публікацій. Теорія компетентнісного підходу в освіті розроблялася і була представлена в працях зарубіжних учених Р. Бадера, Д. Мертенса, Б. Оскарсона, А. Шелтена, С. Шо та ін.

Світовий досвід і українські перспективи застосування компетентнісного підходу в сучасній освіті досліджували українські вчені Н. М. Бібик, Л. С. Ващенко, І. Г. Єрмаков, О. І. Локшина, О. В. Овчарук, Л. І. Парашенко, О. І. Пометун, О. Я. Савченко та ін.

Проблемами навчання графічного дизайну в загальноосвітніх закладах досліджують Т. О. Божко, В. В. Вдовченко, А. С. Сімонік, В. П. Тименко та ін.

Незважаючи на доробок вищеназваних науковців, на жаль, усе ще немає цілісних досліджень використання компетентнісного підходу саме у навчанні учнів графічного дизайну в позашкільних закладах.

Мета нашої статті – розглянути сутність компетентнісного підходу у навчанні учнів графічного дизайну в позашкільних закладах освіти.

Виклад основного матеріалу. Зазначимо, що в позашкільних закладах освіти існує ряд невирішених проблем, які пов'язані з навчанням учнів графічного дизайну. Немає повної ясності в загальних питаннях: яку роль

повинен відігравати графічний дизайн у художньому вихованні учнів, що відвідують позашкільні заклади. У чому специфіка навчання графічного дизайну в позашкільних закладах освіти. У якому обсязі цей вид дизайнерської діяльності повинен бути відображений у програмі позашкільних закладів освіти. Осмислення загальних теоретичних питань, узагальнення практики дасть можливість з'ясувати сутність проблеми використання компетентнісного підходу у навчанні учнів графічного дизайну на рівні позашкільля.

Щоб з'ясувати сутність компетентнісного підходу у навчанні учнів графічного дизайну в позашкільних закладах освіти потрібно проаналізувати термін «компетентність» із позицій сучасних завдань освіти.

У минулому традиційні завдання освіти були орієнтовані на засвоєння знань, умінь, навичок, і знаннева парадигма шкільної освіти була виправдана. Вчитель виступав основним носієм загальноосвітніх знань. Кількість інформації, яку прагнула дати школа, не переходила в якісні знання.

Сьогодні ми живемо в інший час, змінилася ситуація: школа перестає бути єдиним джерелом знань. Основним результатом освітньої діяльності сучасних загальноосвітніх навчальних закладів повинна стати не сама по собі система знань, умінь і навичок учнів, а комплекс компетентностей у таких галузях діяльності, як інтелектуальна, цивільна, правова, комунікаційна, інформаційна та ін., щоб випускник школи міг завжди самостійно вирішувати проблеми в різних сферах життя. Сучасну освіту можна вважати якісною, якщо її результати відповідатимуть заданій меті (або одній з них – сформованій особистості випускника) [8, с. 7].

Поняття «компетентність» зустрічається в педагогіці з середини ХХ ст. У словниках і довідниках подається таке визначення терміна «компетентність».

Компетентність – поінформованість, обізнаність, авторитетність.

Компетентний (від лат. *competens* (*competentis*) – належний, відповідний) – досвідчений у певній галузі, якомусь питанні; повноважний, повноправний у розв'язанні якоїсь справи.

Компетенція (лат. *competentia*, від *competo* – взаємно прагну; відповідаю, підходжу) – коло повноважень якої-небудь організації, установи або особи; коло питань, у яких дана особа має певні повноваження, знання, досвід [6, с. 345].

Із зазначених визначень поняття «компетентність» можна зробити висновок, що компетенція належить до діяльності, а компетентність характеризує суб'єкта діяльності.

Якщо розглянути інші визначення компетентності, наприклад, такі: «компетентність – це знання, уміння, навички, а також способи і прийоми їх реалізації в діяльності, спілкуванні, розвитку (саморозвитку) особи» (Л. М. Мітіна) або «компетентність – це складна освіта, що включає комплекс знань, умінь, властивостей і якостей особистості, які забезпечують варіативність, оптимальність і ефективність побудови навчально-виховного процесу» (У. А. Адольф), то можна сказати, що знання, уміння і навички не протиставили компетентності. Поняття «компетентність» ширше за поняття «знання, уміння, навички», воно включає їх.

У цілому ж обидва поняття – компетенція і компетентність – відображають цілісність та інтегральну суть результату освіти на будь-якому рівні і в будь-якому аспекті.

Таким чином, компетентність – інтегральна характеристика особистості, що визначає її здібності вирішувати проблеми і типові завдання, що виникають у реальних життєвих ситуаціях, у різних сферах діяльності на основі використання знань, навчального і життєвого досвіду та відповідно до засвоєної системи цінностей.

Компетентність можна розглядати як досвід різної діяльності, результатом якої стають уміння, здібності, особистісні орієнтації. Компетентності формуються у процесі навчання не тільки у школі, але і під впливом середовища (сім'ї, друзів), політики, культури, релігії та ін. [8, с. 8–9].

У зв'язку з цим реалізація компетентнісного підходу залежить від усієї освітньо-культурної ситуації, в якій живе і розвивається учень.

Компетентнісний підхід у позашкільній освіті реалізує декілька функцій. По-перше, він забезпечує формування компетентної особистості, яка має знання, вміння, навички, досвід, культуру. При цьому компетентнісний підхід не лише поєднує декілька сторін, складових у досягненні результату, а й забезпечує якісно новий, системний, цілісний результат. По-друге, компетентнісний підхід забезпечує якість позашкільної освіти, сам її результат, що є категорією і характеристикою якості. По-третє, компетентнісний підхід забезпечує підвищення ефективності процесу навчання, виховання, розвитку та соціалізації, їх результативність. Це зумовлено тим, що позитивний вплив на один процес позитивно позначається на інших. Одночасне вирішення не одного завдання, а цілого комплексу сприятиме підвищенню ефективності роботи в цілому, її інтенсивності [1, с. 158].

Розглядаючи компетентнісний підхід у позашкільній освіті О. В. Биковська виділяє такі види компетентностей: пізнавальна, практична, творча і соціальна [1, с. 163].

Відповідно до нашого дослідження у навчанні учнів графічного дизайну в позашкільних закладах необхідно враховувати вище перелічені компетентності.

Пізнавальна компетентність озброює учнів поняттями, знаннями у сфері графічного дизайну, основними його видами, а також засвоєнням основної термінології.

Практична компетентність спрямована на виявлення в учнів позашкільних закладів умінь та навичок у процесі виконання завдань з графічного дизайну. Вона передбачає володіння різними графічними матеріалами, а також проектування носіїв візуальної інформації.

Творча компетентність спонукає учнів позашкільних закладів до розвитку креативних здібностей, фантазії, інтересу до основних видів графічного дизайну, а також формування художньо-естетичного смаку.

Соціальна компетентність забезпечує розвиток загальної культури учнів позашкільних закладів, їх ставлення до обраного виду діяльності - графічного дизайну.

Система навчання учнів графічного дизайну на основі компетентнісного підходу повинна передбачати:

- вивчення сучасного стану цього виду дизайнерської діяльності;
- послідовне ознайомлення учнів з основними видами графічного дизайну; осмислене ставлення до художньо організованого, інформаційного середовища;
- засвоєння учнями понять, знань про графічно-проектну діяльність та формування умінь відображати конкретні візуально-інформаційні об'єкти.

На основі проведених досліджень можна стверджувати, що навчання графічного дизайну учнів позашкільних закладів освіти з використанням компетентнісного підходу є не «просто» оволодіння елементами проектування, а виявлення схованих в учнів можливостей, сила яких в звичайних освітніх умовах залишається незадіяною. При цьому учні легко і природно соціалізуються в інформаційному середовищі, засвоюють основні принципи графічного дизайну. Водночас учні вчаться дуже дефіцитному в нашому світі вмінню самотужки ставити та вирішувати проблеми графічного відображення інформації.

Актуальними завданнями під час навчання учнів графічного дизайну є:

- візуалізація (графічно-кольорове відображення певних понять у знакові форми) наочно-інформаційного простору і природного середовища;
- упорядкування (систематизація і структуризація) сфери візуально-комунікативних відносин між людиною і середовищем;
- формування цілісного дизайнерського мислення в соціокультурному аспекті («зручність, користь, краса») на основі естетично-функціонального сприйняття і відображення предметів свідомістю учнів.

Висновки. Використання компетентнісного підходу у навчанні учнів графічного дизайну, крім виявлення та розвитку здібностей, буде допомагати наближенню позашкільного навчання до життя, візуально-інформаційного середовища, творчій активності, вихованню працелюбності, прагненню творити за законами краси та доцільності у будь-якій сфері діяльності.

Навчання учнів графічного дизайну з урахуванням компетентнісного підходу є значним резервом для підвищення рівня загальної дизайн-освіти у позашкільних закладах.

Література:

1. Биковська О.В. Теоретико-методичні основи позашкільної освіти в Україні: Монографія. – К.: ІВЦ АЛКОН, 2006. – 356 с.
2. Закон України «Про позашкільну освіту» // Освіта України. Нормативно-правові документи. – К.: Міленіум, 2001. – С. 229–251.
3. Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи / [Н. М. Бібік, О. І. Локшина, О. В. Овчарук та ін.; за заг. ред. О. В. Овчарук]. – К. : "К.І.С.", 2004. – 112 с.
4. Основи дизайну: підручник для 10 кл. загальноосв. навч. закл. Профільн. рівень / В. В. Вдовченко, Т. О. Божко, А. С. Сімонік та ін.; [за ред. В. В. Вдовченка]. – К. : Педагогічна думка, 2010. – 304 с., іл.
5. Програма профільного навчання для загальноосвітніх навчальних закладів з трудового навчання у 10-11-х класах «Графічний дизайн» / В. В. Вдовченко, Т. О. Божко, В. П. Тименко // Освіта і управління Т.10 – № 1. – 2007. – С. 129–160.
6. Словник іншомовних слів /За редакцією О.С.Мельничука. – К.: Головна редакція УРЕ, 1977. – С. 345.
7. Студия дизайна (методические материалы в помощь организаторам кружков и студий дизайна) / Сост. П. А. Петропавловский. – К. , 1991. – 52 с.
8. Формирование ключевых компетентностей учащихся через проектную деятельность: Учебно-методическое пособие / Авт.-сост.: Татарченкова С. С., Телешов С. В.; Под. ред. С. С. Татарченковой. – СПб.: КАРО, 2008. – 160 с: ил.